

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hova
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hova
az előfizetések és hirdetések
bermentesen küldendők.
Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

A kegyelet adója.

„Dieserjük, jutalmazzuk a deréket” — így szól egyik munkájában a néhai nagy Széchenyi István gróf.

A Bethlen-főtanoda előjárása folyó évi június hó 27-én gr. Széchenyi Istvánnak fenn idézett szavaiban kifejezett szép erkölcsi kötelességnek tett eleget, midőn egyik volt feledhetetlen főgondnoka, néhai zeykfalvi Zeyk Károly emlékének megadta a kegyelet, a hálás elismerés kiérdemelt adóját.

Eme nagyhirű, a közművelődés előmozdítása, a vallásérkölszi, a magyar hazafias érület emelése, fenntartása és ápolása érdekében nem csak a régi Erdély határain belül, hanem eme határon túl is, igen széles körre kiterjedőleg, oly megbecsülhetetlen szolgálatokat tett főtanoda, mióta dicső alapítója Bethlen Gábor fejedelem alapját fejedelmhez méltó bőkezűséggel letette s nagyszerű misszióját elkezdte és folytatja, sok megpróbáltatáson, kemény rázkódásokon ment keresztül.

Kelbelébe koronként gyilkoló fegyverrel és égő üszkökkel kezökben betörték tatár és labonez csapatok, oláh hordák. Ezek előtt nem lévén szent és sérthetetlen semmi, még a tudomány hajlékai, még a templomok sem; a főtanoda fiatalágát szét szórták, tudományos, mű- és másnemű kincseit elrabolták, az épületek födeleibe égő üszköket dobtak, — szóval a közművelődés eme drága hajlékát mindannyiszor feldúlták, lerombolták.

Sőt mikor Erdély hazarészünk barázdáit nem áztatta vér, falvait, városait nem emésztették az ellenség kezei által támasztott és terjesztett lángok; mikor békeesség honolt hazánkban, a Bethlen-főtanoda életében az ilyen békés időkben is következtek be nem egyszer igen-igen szomorú időszakok.

Anyagi javaiban, melyeket a nagy alapító után ennek fennkölt gondolkozása, nemes lelkülete által megragadtatva, számos derekak takarékosága, munkássága és áldozatkészsége tett le időnként eme főtanoda oltárára, megkárosították néha azok, kik anyagi javai fölött az őrt-állás kötelemével voltak a törvény és közbizalom által megbizva.

Az ezen lelkiismeretlen sáfárok hűtlensége által a főtanoda testén ejtett sebek néha még fájdalmasabbak és orvosolhatatlanabbak valának azoknál, melyeket Erdély és az annak földén élő magyarság fegyveres ellenségeitől vett.

Olyan idők is fordultak elő ennek életében, mikor a belviszály átkos szelleme ragadta meg ennek nagyhirű tanügyi férfait, az ifjuság szellemi és erkölcsi nevelőit, felszámíthatatlan erkölcsi kárára és hátramaradására a vezetésök alatt álló ifju nemzedéknek.

Sőt fenyegette olyan eshetőség is egy alkalommal, hogy szerves összefüggésben álló teste ketté választassék s ezáltal egységes működésében megbéníttassék. Az ilyen irányú törekvés azonban — hála a főtanoda őrszellemeinek — hajótörést szenvedett.

Azokban, bár gyakori és keserves megpróbáltatásokat élt át az Erdély hazarészben élő magyarságnak századokon keresztül emez egyik szeme fénye, világitó tornya, erős védbástyája, a szegény sorsu tanulók alma matere, — a jó lsten keserves megpróbáltatásai között sem hagyta el egyszerűségem. Koronként állított ügyeinek élére olyan buzgó, tehetséges és lelkes férfiakat, kiknek gondozásuk alatt károsodásait lassanként helyre épülhetett; kiknek bölcs tapintata a belszakadás káros és veszélyes betegségét lehetőségig orvosolta. — Mikor néhai zeykfalvi Zeyk Károly a Bethlen-főtanoda egyik főgondnokává választatott s az ezen szép megbízatással járó kötelességeket elvállalta, ezen főtanoda rendkívül szomorú viszonyok között élt és nagyon is indokolt volt az az aggodalom, mellyel azok, kik előtt a főtanoda akkori anyagi s másnemű viszonyai ismeretesek valának, ennek jövőjére gondoltak. Ugyanis akkor komolyan lehetett tartani attól, hogy a vétkeken könnyelmű va-

gyonügyi kezelés ha gyorsan be nem szüntetteték és más joggal, lelkiismeretesebbel föl nem cseréltetik, ott oly mérvű vagyoni deroute következnek be, mely a főtanodát hosszú, talán minden időre képtelenné tette volna arra, hogy nagyszerű kulturális és hazafias missziójának jövőben eleget tessen olyan mérvben, a milyen mérvben eleget tett a múltban, a nemzeti elnyomatás ama felette szomorú és hosszan tartó korszakában. E mellett nem hiányoztak a másnemű bajok és nyomorúságok sem.

Ekkor lebegett a főtanoda felett a két részre szakítás szomorú eshetősége is.

Ilyen viszonyok között, melynél szomorubbak ennek életében bizonyára nem fordultak elő soha, hogy milyen főgondnokot talált és birt a Bethlen-főtanoda néhai zeykfalvi Zeyk Károlyban, kinek emlékére folyó évi június 27-én a reformátusok templomában az előjáróság és főtanodai ifjuság megható emlékünnepet tartott, igen szépen mondja el az emlékünnepegy szónoka, Váró Ferencz főtanodai rendes tanár akkor tartott emlékbeszédében, melyet itt egész terjedelmében közlünk.

A ledölt oszlop

Zeyk Károlynak a Bethlen-kollégium főgondnokának emlékeztető

Váró Ferenczről

(Előadott az 1885. jun. 27-én tartott kollégiumi emlékünnepen.)

1884. szeptember 23-án a Bethlen-főiskolának házanépe egyszerű, komoly szertartással a munkába vett új épületszárny alapkövét tette le. Az alapköv öblébe zártuk az építkezés történetének s főiskolánk múltjának, jelenének megírt, könyvekbe foglalt adatait. Az első kalapácsütést a behelyezett köre intézetünknek — jaj, már csak néhai — főgondviselője tette, lelkes ajkaival áldást esdve a megépülő házra s mind az ivadékokra, melyeket falai az egyház és a haza javára dolgozni valaha befogadnak. Ünnepi hangulatban oszloptól el. Azóta az építő művesek köre követ rakva serénykedének. És ime, míg emelkednek vala a falak, idomulnak vala az oszlopok, a ház csarnokainak támaszai és ékességei: azallt intézetünk élő alkotmányának, szellemi épületének legerősebb támasza, legfőbb ékessége, római szabásu oszlopa megingott, ledölt, porrá omolt. Zeykfalvi idősb Zeyk Károly, kollégiumunk főgondviselője, 1885. április 23-án meghalt. Az oszlop ledölte megreszketteté nagy környéken az egyház és a haza földjét, s a reszketés föl, szívünkig hatott. A zuhanás hangját zokogva verék vissza a támasz nélkül maradt boltozatok — valamennyien. Mert nem csak a Bethlen-főiskola élő alkotmányának mennyezete támaszkodék rája; átellenben az erdélyi reformált egyház boltozatának egyik öve nyugvék rajta; im jobbról egy ősi patricius család házi isteneinek, tűzhelyének megáldott, boldog hajlékát tartá: amott negyedik oldalon, hazánk egyik sok ostromot kiállott erős bástyájának, nemes Alsófehérvármegyének tetőzetét emel. Együtt érzé a rendülést e négy szomszéd épület, melyeket több-kevesebb erős kapocs fog egytűvé, melyek bízva támaszkodnak egymásra, melyek évszázak óta közös ezélokra ható öröknek, egymással véronokon öregeknek valának szülőhajlékai. Tanyái és a melyeket évek során át még összéb tartá a közös oszlop, Zeyk Károly alakja, egy személyben intézetünk főgondnoka, az erdélyi reformált egyház egyik főgondnoka, a Zeyk család feje, patriarchája, Alsófehérvármegye főispánja. Oh, hogy ez oszlopnak el kelle dőlnie!

De engedjétek meg, hogy ne a megrendülésnek legyek ma szószóltója, melyet az oszlop leomlásakor érezünk, hanem a büszkeségnek, hogy reá támaszkodhattunk vala. Engedjétek meg, hogy a ledölt oszlop töredéki közül kiválasszam a kincset, melyhez mindnyájunknak közösen — és azt, melyhez a Bethlen-főiskolának különösen joga van. A család ám mentse meg magának és őrizze kegyelettel a drága fogadalmi táblát, mely az oszlop magas talapját egyik oldalán ékesítette vala, s melyen a család fő gyöngédsége, szerelme övéihez, s övéinek csüngése rajta van hajlékony, fiuom betűkkel, mintegy puha viaszba írva. A nemes vármegye gyűjtsé össze darabjaiban, s őrizze kegyelettel az oszlop öt illett ékességét, azt a mozaik művet, mely a főispán mindenre kiterjedő figyelme, erőnye, bölcsesége és tevékenységének, s ezekkel összhangzó színekben a megye

politikai és társadalmi békéje, fejlődése és reményeinek fényes, csiszolt és drága köveiből alakult. Az erdélyi reformált egyház vegye át és őrizze kegyelettel az éreztáblát, melyre föl van írva, hogy Zeyk Károly főgondnok a protestáns hagyományoknak és egyházi törvényeinknek éreznél erősebb paizsa volt, melyet át nem törhetett sem erőszakoskodás fegyvere, sem ármánykodás rozsdája. Mindezen erélyeket, a római szabásu oszlopnak, mely az idő és anyag kérelmetlen törvényei szerint összeomlott, egykori ékességeit mentsék meg, vegyék birtokukba, adják örökségül nemzedékről-nemzedékre a jogszert tulajdonosok. A Bethlen-főiskola számára akkor is megmarad az omladékból egy kincs, az egykori oszlopnak nem utolsó díszje, egy márványtábla, mely talán-talán szét nem törött, melynek a Zeyk Károly szellemétől megaranyozott sorait úgy a hogy birom, lemásolni, alájok emlék-szókat véni erőten kezemre biztatott.

De míg e márványtáblát előkeresnök, nézzük meg előbb, mi az, a mit a ledölt oszlop fölpattant alapkövének öble rejt. . . Egy nyitott könyv. . . Ez nem a miénk, nem a tiétek, ez mindnyájunk erélyje, a közös oszlop emelkedésének története, a hetvenöt éves férfianak munkában töltött, eredményekben gazdag élete, tiszteletet parancsoló jelleme. Olvassuk meg előbb e nyitlt könyvből, hogy ki volt Zeyk Károly, azután a márványtábla soráiból, hogy mi volt ő nekünk.

Erdélyben a nemzeti fejedelmek kora óta a magyar egyházak, nemzetiség, társadalom, művelődés, politikai élet legfőbb érdekeit kiemelkedett uri családok ápolták, fejlesztették hagyományosan. A született uri rend sajtószert, sokirányu s széleskörű missziót vallott, melynek maradványait az erdélyi reformált egyház, sőt a rom. kath. státus alkotmányában is maig láthatni. A közélet alakjai előkelő születések mellett még inkább urak voltak ama jézusi értelemben: a ki első akar lenni, legyen mindeneknek szolgálja és a ki fő, olyan legyen, mint a ki szolgál. Zeyk Károly ilyen uraságot örökölt őseitől, kik a köznek „szolgálatában csiszolták fényesre több százados nevéket. Atyja Dániel királyi táblai úrnok, fő kormányzékai tanácsos, majd Alsófehér vármegye szabadalvú országgyűlési követe; nagyatya királyi táblai elnök, intézetünk főgondnoka, vármegyénk főispánja; ugyane főispánságot viselte dedatya is. Kilenzedik-iz őse Boesky alatt Dévavár kapitánya. És sokra kötelezték anyái is. Nyolczadik-iz ősanja iktári Bethlen-vér; nagyanyja gróf Teleki-vér; anyja Vay Kata, kinek 1810. november 19-én született fia Zeyk Károly.

De minek emlitem ezeket? Hisz az urak ivadéka, kik eszökkel, vérökkel szolgáltak vala a köznek, nem ősei érdemeivel, hanem saját szolgálatával lett méltóvá, hogy a tömeg őt őszintén, kényszerítetlen tisztelettel meguralja. Megkezdte zsenge ifjkorában közszolgálatát az erdélyi királyi táblánál, folytatta Bécsben, az erdélyi korlátoknál, miat egyszerű gyakorló. Ismerte már hazáját, az akkor még különálló Erdélyország viszonyait, érdekeit, szükségait, s hitte, hogy a hazafias törekvések, melyeket alárendelt állásában ő maga táplált, idővel feltétlenül vezérelni fogják a kancellária működését. A jelek biztatók voltak. Wesselényi 1831-ban ellene szegült vala a törvénytelen, önkényes újoncszedésnek; megyék követtek példáját; törvényhatóságok többsége az 1811. óta nem tartott országgyűlés egybehívását sürgette. A kancellária az ország elögedetlenségét lassanként megfontolván, 1834. május 26-ára, Kolozsvárra az országgyűlés egybehívását eszközölte. Zeyk Károly ekkor már két év óta bizott, reménykedett, igénytelen hivatalnokul, hazája politikai ügyeinek jobbrafordultában. Hevesen zajlott s 1835. február elején erőszakosan feloszlatott az országgyűlés. Zeyk Károly még mindig sokat várt tapintatától a kancelláriának, melynek bürocráciájában szolgált vala; még örömmel fogadja előléptetését tiszteletbeli fogalmazóvá. De rövid tíz hónap alatt tisztába jött az, hogy a Metternich-féle törekvés a kényuralom általánosabb megalapítására a kancellária őszintén kezdi szolgálni — s 1836. elején megválik reményeitől és hivatalától. Más utat választ, melyen hazája politikai érdekeit előmozdítsa. A mit a kormánytól már hiába volt várnia, azt az ellenzéki elvek terjedése még megvalósíthatá. Beállott azon lelkes hazafiak sorába, kik a Wesselényi, Bethlen János, Kemény Dénes és Szász Károly nyomdokait követve, a közszellemnek megynként fölbresztésére vállalkoztak; saját megyéjük gyűlései mellett a szomszéd megyék gyűléseire is eljártak és a kéréseket fejtegetve, a közállapotok tör-

vénytelen s nyomasztó voltát mutogatva az alkotmányos ellenzékét gyarapítani igyekeztek. Vándor patrioták elnevezéssel tisztelte meg őket a közvelemény. A hő lelkű ifjú korával, hajlamaival, vérmérsékletével jobban összehangzék a szereplés mint a kormánypolitika bécsi ridég légkörében folyt tehetetlen tengődése. „Bécsből nem hoztam kedves emlékeket“ szokta mondani; de arca kigyult, esengőbbé vált hangja, hetven éves alakját megifjodni láttuk; ha olykor vándor patriota-koráról emlékezett.

Két évi provizorium után megnyílik Szobonban az 1837. évi országgyűlés. Ennek folyamata alatt Zeyk Károly, a főkormányzói tanácsossá választott br. Kemény Ferencz helyében, mint Kolozs vármegye egyik követe, a november 2-diki ülésben teszi le az esküt. És azóta minden követ-választáskor birta választó megyéje bizalmát; Kolozs vármegye egyik követe volt az erdélyi országgyűléseken; az volt az únió után a magyar országgyűlés képviselőházában egész 1875-ig, a mikor, mint főispán, hivatala szerint a főrendiháznak lett tagja. Először, tudunkkal, 1838. márczius 23-dikán szözlött föl mint képviselő, sürgetve megyéje nevében az előbbi országgyűlés erőszakos feloszlásától s az azt követett provizoriumból származó sérelmi ügy tárgyalását. És azon idő óta mindig lelkesen és mindig szabad-elvű eszmék mellett harcolt, míg atyja élt, atyja oldalán, mióta fiaikat nevelt föl, oldalán fiaival. A törvényes alap, alkotmányos jogok, jogfolytonosság, korszerű intézmények lelkesítették törvényhozó pályáján. Idézzem-e az országgyűlési akták lapjait 1838-ból, 1844-ből? említsem-e Kolozs vármegye követeinek az 1846-diki országgyűlésen benyújtott óvását az urbéri törvényjavaslat szükkeklősége ellen. A jobbgyosztály igazságos érdekei mellett? mondjam-e, hogy a Zeyk politikai múltját világos programnak ismerte el a kolozsvári 1861-diki konferencián, midőn őt elnöki székébe ültette? fölhozzam-e, hogy az 1865-diki országgyűlésben őt bizta meg pártja az únió indítványba foglaltásával? Hisz mindezek ugyszólván csak mérőföldmutatói lehetnének a Zeyk Károly megszakadatlan, öntudatos politikai pályájának, melyen nem port verni föl s messziről észrevetnini, hanem zajtalanul, mintegy árnyékos ösvényen, cél felé bizton közeledni igyekezett.

De Zeyk Károly nem csupán a törvényhozásban volt munkás, bár zajtalan szerepre hívatva. Rendszeretete, éles figyelme, az ügyek részleteiben való otthonossága, példás pontossága, s kiváltkép már kora ifjúságában szerzett tapasztalatai az administratio körül, arra ösztönözték, hogy a mikor diadalra jutottak az elvek, melyeknek magvait mint vándor patriótát, ő is hintette, melyeknek vetését, mint követ ő is gyomlálta vala, akkor elfogadta a kezelő gazda szerepét is: az első magyar felelős minisztériumhoz Szemere belügyminiszter tanácsosnak és osztály-igazgatójának hívta meg. Majd, báró Vay Miklós erdélyi királyi biztos mellé kormánybiztosul küldetett; Bem hadvezére idején újból a minisztérium kebelébe tért, s a minisztériumnak Debreczenben székelése folyamán egy ideig a távollevő miniszter helyett emlegetett pontossággal vezette a tárca összes ügyeit.

Ez akkor volt, mikor már az alkotmányos szabadság vetéseit vértnek zápora öntözte, áztatta, és sokára a segesvári csatamezőn elesett öcsését, Domokost, siratta Zeyk Károly is. De ő csak munkában maradt a leveretésig, a téli dermedésig, a mikor az északról előnyomult sulyos hófelhő egészen ráomlott a vetésre s az abszolútizmus jégkérge mindent elborított. Zeyk Károly most egyike lón azoknak, kik biztak a kitavasodásban, a kik hitték, hogy az önkényuralom jégbilinéseinek el kell olvadniuk, a kik várták, hogy a szabadság vetéséről majdan egy verőfényes nap, vagy egy langyos déli szél, vagy tán egy tűneményes kikeletti dörgő égi háboru felolvasztja, elmossa, föld sarával itatja be a fagyos rétegeket.

Visszavonult, de nem csüggedett. A télnek is vannak örömei, akad munkája. Az öröm és remény, mellyel szerető családja töltötte el, irányozták munkásságát, foglalkozását. S a munka és foglalkozás, melyet a magán élet négy fala közé zárkozva folytat vala, ápolgatók örömeit és reményeit. Családjának élt és tanulmányainak. Tegyenek biznyságot a család tagjai, hogy mily gyöngéd, mily igaz, mily nemes örömeiket élvezett körükben patriarchájok. És kik a Zeyk Károly családját, sarjadékait ismeritek, tegyenek ti biznyságot, hogy az ő örömei méltók és reményei nem hiúk valának. Azon örömeiről pedig, melyeket tanulmányaiól merített, biznyságot teszünk mi mindnyájan, a kik őt ismertük, vele közdolgokban érintkeztünk, szellemének hatása alatt állottunk. Az a férfiú, a kinek családi osztályrésze volt a tudományok és irodalom szeretete s a finom ízlés; kinek egyik nagybátyja Miklós a tudományok aratottja, harmadunoka testvérei: János az író s Miklós az idealista paedagogus, intézetünk hírneves tanára; az a férfiú, a kit gyermekeibein művelt lelkű édes anyja kézen fogva, szeretettel vezérelt be az ismeretek szentélyének pitvarába; a ki a marosvásárhelyi kollégiumban éles elmével és ritka szorgalommal tanulta a tanulni valókat; a ki közszolgálatának megkezdése előtt önállóan tájékozódott a nemzeti történelem mezéjén; a ki Bécsben, kerülve társai zajos kedvteléseit, sőt kitéve magát boszantó csipkedéseiknek is, hivatalos munkától szabad óráiban Baumgartnernek, Meissnernek, Mohsnek természetudományi előadásában merült el; az a férfiú a politikai közélet megszűntével sem senyved-

hetett örömtelenül; neki az élet mindennapi gondjai közt élvezet volt történelmi és jogi, természetudományi és gazdasági könyveivel is foglalkoznia, s homloka sokszor derült föl dolgozó asztala mécsesének fényénél. És tanulmányainak jözan, beható és gyakorlati voltát nem ismerjük-e gyümölcseikben? Egyházközményi kérdésekben tévesztette-e el valamikor a történelmi alapot? Főiskolánk jogügyi és gazdasági, sőt szervezeti és tanügyi kérdéseiben, most folyó építkezésünk tervének technikai és esztetikai mozzanataiban az ő sokszor döntő szava hatalmi szó volt-e inkább, vagy pedig a dologhoz értő, avatott férfiú meggyőződése? Deák Ferencz az erdélyi ügyekre nézve Mikó Imre és Bethlen János mellett nem Zeyk Károlyhoz fordult-e felvilágosításokért?

Mert Zeyk Károly tanult. Ez volt neki a nemzeti élet tizenkét évig tartott téli időszakában egyik öröme. Mikor aztán jött a tavasz s 1861-ben oszlott a kód a forumon, ő ott volt; mikor 1867-ben újból kizözlött az alkotmányos élet vetése, őt, a munkás gazdák egyikét ott találjuk a mezőn: a belügyminisztérium államtitkára 1875-ig. S meghatóak a visszaemlékezés szavai, melyekkel akkori tisztviselő társai most, tíz év múlva, volt főnökük ravatására tevék koszorújakat. 1875-ben mint megyénk főispánját üdvözöltük ősei székében. Innen nézte az évtizedek előtt hirtelt magvak száiba szökkenését, örvendett a nemzeti élet melegedő nyarának. Gyomlált, ültetett, ritkított... de ne többet... ez emlékek nem elég régiék... fájdalomkat igen könnyen ujtának meg.

Jól folytatott munka után pihenni tért örökre a diódi sirbölt üregébe, hova nem hat be a déli verőfény, a mozgalmalmas élet zaja. De álmaiban látni fogja a nemzeti élet aranylani kezdő kalaszait, a beke és egyetértés buzavirágait.

Zeyk Károlyt, az urat, a munkást, a humanust, a tudománykedvelőt, a szabadelvű és alkotmányos érzelmű politikust, a hazafit mindnyájunk közös és osztatlan tiszteletének tárgyául írják le ama nyitott könyvnek, az ő életének tartalmas lapjai. Nekünk, a Bethlen-főiskola háza népének, külön ereklényk is maradt örökségül az ő jelleme, egyénisége kincsei közül: az a márványtábla, melyről engedelmekkel csak igen röviden fogom leolvashatni, hogy ki volt ő nekünk. A viszonyok, melyeknek alakítására és átalakulására ő befolyt, még nincsenek megérve a tárgyi-lagos fejtegetésre; vezető gondviselőnek eredményei még csak a következő évek alatt lesznek teljessé. De a lélek, mely őt működésében vezérelte, most is kiesillen belőlök.

Sokan ismerik az áldatlan küzdelmeket, melyeknek részint tárgya, részint színhelye volt intézetünk a mult évtíz első éveitől vége feléig. Gyanúsítások, vádak kezdtek emelkedni az enyedi kollégium vagyonekezelésének addigi módja ellen. Ugyanakkor három tanári szék betöltése ügyében erős küzdelem és ellentét feljödött ki. Az 1873 dik évi egyházkerületi közgyűlés megválasztotta, szerencsésen választotta meg a tanárokat; a vagyonekezelés ügyében pedig akkép intézkedett, hogy a multra nézve egy nyomozó bizottságot küldött ki és a jövőre nézve a gazdasági és jogügyek kezelését az előjáróság ellenőrzése alatt egy fizetées gazdagdondnokra bizta. A gazdagdondnok elfoglalja hatáskörét, a nyomozó bizottság is megkzdi működését. Ez utóbbiak nyilvánosságra nem hozott jelentése alapján egy félév múlva, 1874. tavaszán a közgyűlés kimondja, hogy „a magában meghasonlott és egyenetlenkedő előjáróság az iskola anyagi ügyei körüli intézkedéstől ideiglenesen fölmentetik“ s helyébe egy háromtagu egyházkerületi bizottság lép. Ugyanakkor a viszonyok zavaros vízből egy merész ötlet úti föl fejt: a Bethlen-főiskolai papnövelő intézet Kolozsvárra helyezésének kérdése. E kérdés egy pár évig tartja izgatottságban a kedélyeket, napirendről levételek különböző értékű tanulságok mellett egy valaha Kolozsvárt fölállítandó papnövelő intézet szerény anyagi kezdetét hagyván maga után.

A vagyonegyi bizottság 1875-ig működik, a mikor a közgyűlés a vagyonekezelést a főiskolai gondnokságra ruházza, e testületbe érte a gondnokokon kívül a fizetées gazdagdondnokot, a rector-professort s az előjárósági jegyző tanárt. Az előjáróság plenuma tehát továbbra is, sőt a határozat értelme szerint állandóan kizaratik az anyagiak hatásköréből. A kedvetlen állapotok érthetővé teszik ez intézkedést: a kebelben visszavonás, érzékenység sérelmek iránt, készség a bántásra, de nem a felejtésre. Ugyanazon közgyűlésen, ily viszonyok között választatot meg Zeyk Károly 13 évig viselt algondnoksága után, rögtönzött jelölés alapján, a kollégium főgondnokának. Mint főispán a hely színére költözvén, sokra bizta őt megválasztásával és sokat várt tőle az egyházkerület. Feladata lón megismerni a viszonyakat és egyéneket, latba vetni — gróf Mikó Imrének 1876-ban bekövetkezett halála után — már csak másik főgondnoktársának, báró Kemény Istvánnak nézeteit, magatartását, tapintatos alkalmazkodással számítani ki a majdan követendő középutat az ellentétek kiegyenlítésére, a multból származó keserőségek csillapítására, a jövőben való bizalom és remény fölélesztésére. Azonban át kelle esnie egy nagy, de jellemző csalódáson. Önmagából indulva ki, azt hitte, hogy a kit a közbizalom valamely jelentékeny hatáskörbe iktat, annak mind avatottságát, mind jóakarátát kipróbálnak. ovakodó kétségen fölül állónak kell tekinteni. Ily szemmel nézte ő a vagyonegyek közvetlen intézésével megbizott gazdagdond-

nokot. Csakhogy a főiskolai vagyonekezelésnek annyi bolygatás, rendelkezés és kísérletezés között ép az volt a végzetes szerencsétlensége, hogy a gazdagdondnok személyének kiszemeléseben követtetett el alapos tévedés. Legalább a következmények ennyit világosan mutatnak. Zeyk Károly pedig annyira hitt azon közbizalom helyes érzékében, mely a gazdagdondnokot kiszemelte vala, hogy az ennek eljárásai ellen emelkedett hibáztatásokat és kétségeket az önállóság és erély természetes visszahatásának nézte s határozottan elutasította. Sőt mikor fölmerült a jövedelemhiány fenyegető alakja, ő a jöhiszeműség egész erélyével kész volt jöt állani, hogy annak el kell enyésznie. Bekövetkezett azonban a krízis. Megdöbbenés, ámulat, káröröm, felháborodás, önvád, recriminatiok zürzavara érdekeltek és érdeklődök között. Zeyk Károly sem mutathatott csalódása érzetében feltétlen higgadságot, de megörizte eszekevlésének teljes öntudatoságát s tisztában volt jövőbeli magatartásával. — Az 1878-diki közgyűlésen belenyugodott annak az indítványnak elfogadásába, hogy a három évig fennállott gondnoksági intézmény szűnjék meg s a vagyonegy kezelése illesztessék vissza az előjáróság plenumának jogkörébe. E magatartásával azt akarta jelezni, hogy bármiféle rendszer fenntartásának, vagy elejtésénél nagyobb fontosságot tulajdonit az ellentétek kiegyenlítésének, a békekorszak inaugurálásának. És az érdekeltek megértették őt; a béke az előjáróságban bekövetkezett; egészen észrevétel nélkül, minden különös közbenjárás, minden formáság nélkül, a kölcsönös kíméletesség, felejtés biztató jeleivel köszöntött az be. S ettől kezdve az intézet nyugalmas, sikeres fejlődése a Zeyk Károly közvetítő jellemű, táradhatatlanul munkás vezérlete alatt szakadatlanul folyt. Báró Kemény István, a kollégium idősebbik főgondnoka meg élt, figyelemmel kísérte az ügyeket, de szivesen elismerte, hogy a viszonyok alakításában s az ildomos alkalmazkodásban Zeyk Károly sokkal szerencsésebb nálánál, s jobbadán neki engedte át az ügyek vezetését, a közvetlen gondviselést; az előjáróság többi tagjai pedig állandó osztatlan tisztelettel és bizalommal voltak iránta és sokszor magokban véve közönyös és jelentéktelen kérdések fölöl is nézete nyilvánítását várták s kérték ki. E viszony titka — mint egyetemesem vallják — egyfelöl példás igazságszeretete s részrehajlatlansága volt, másfelöl odaadó készsége bármely időben és órában előjárósági és bizottsági üléseket tartatni, vezetni, s a határozatok hozatalára, alakítására tapintatával, meg-higgadt ismereteivel és erélyével befolyani. Az 1881. évi rectori beszámoló beszéd a leghálásabb köszönetet nyilvánítja „nagyaságos idősb Zeyk Károly főgondnok urnak, ki nemcsak nem késett soha egy perczig is megjelenni előjárósági gyűléseinkben, hanem, azokon kívül is, a leg-szívesebb készséggel és legönzettelenebb odaadással első sorban szolgálta bármely előforduló ügyben főiskolánkat, mint a ki nemcsak külső czíménél fogva, hanem a szó legigazabb értelmében gondoskodó főgondnoka az enyedi kollégiumnak.“

Báró Kemény Istvánnak 1881. őszén bekövetkezett halálával Zeyk Károly intézetünk egyedüli főgondnoka maradt. Nem részletezem, hogy azóta miú szerencsés és orvendetes adatokkal gyarapodott a Bethlen-főiskola története és nem fejtetem, hogy mi része volt ezekben Zeyk Károlynak. Nem teszem főkép azért, mert félek, nehogy az ő elvesztésén való fájdalom mellett esüggédést is sejtessenek, hogy lesz-e vajjon, a ki őt nekünk egészen kipótolja. Ily esüggédést inkább távol tartani szeretnék. Övjon e esüggédéstől az a hit, hogy Zeyk Károly minékünk nem halhatott meg egészen. A mily mértékben megörizzük jellemének, hatásának emlékezetét, abban a mértékben él és élni fog ő közöttünk továbbra is. És bárkit fog az ő főgondnoki székébe előjáróságunk bizalma alapján az egyházkerület bölcsesége ültetni: a mikor kapunkon belép, olvasni fogja Zeyk Károlynak szentelt kegyeletes és hálás emlékezetünk tábláján a komoly szavakat:

IVSTO-PROMPTOPACEMQVE COLENTI-
az igazság, a cselekvés, a béke emberének.

És ha ezt elolvassa s önszívébe is bevési, akkor Zeyk Károly minékünk nemcsak hogy nem hiába élt, de meg sem halt mindenestől.

LEVELEZÉS.

Alvincz, 1885. július 2.

Bezáródott állami iskolánk ajtója is. Vége az 1884 —85. tanévnek, melynek vizsgái jun. 27. és 28-án folytak le, a vizsgáló eluók s a szülök nyilatkozata szerint szép eredménnyel.

Az 1884—85. tanévi beiratások elkezdődtek szept. 1-én s a tanítás kezdetét vette ugyanazon hó 11-én. A rendes iskolába beiratott 85 fiu s 81 leány, összesen 166. Kilepelt 2 fiu, 3 leány; meghalt 2 fiu. Volt tehát a tanév végén 159. Felekezetiére nézve volt román k. th. fiu 11, leány 19; összesen 30; ev. ref. fiu 11, leány 16, összesen 27; görög n. e. fiu 49, leány 34, összesen 83; g. e. fiu 4, leány 4, összesen 8; mózes vallásu fiu 10, leány 8, összesen 18. — Nemzetiségre: magyar fiu 22, leány 32; román fiu 51, leány 36; német 1 leány; izr.

kajók a kiállításra
A zárúnepe
meg. versenyszava

fiu 10. leány 8. — egyéb fiu 1. leány 5. Az ismétlé iskolába beiratott és feljárt 21 fiu s 5 leány, összesen 26.

Tanerő volt 4. melyben azon változás történt, hogy Hermann Róza k. a. helyébe Szalay Etelka k. a. neveztetett ki.

Ha figyelemmel kísérjük az ez évi tanügyi jelentéseket, fájdalommal fogjuk tapasztalni, hogy nagyobb részben vagy egyik, vagy másik felekezeti növendékei a hittani oktatásban nem részesültek; s ezt nem a lelkész nem léte, hanem annak az állami iskolák ellen maig is táplált — hogy úgy mondjam — gyűlölete az oka. Ezen iskolánál is az egész tanévben át a g. n. e. növendékek csak két hittan órát tartattak, melyből következtetni lehet, hogy mily előhaladást s minő vizsgát tettek. De a mily megróvást érdemel a g. n. e. lelkész mulasztásáért, ép oly dícséretet érdemel a g. e. lelkész Kornea Juon, ki is a hittan órákat pontosan tartotta, hittani vizsgáját magyarul nyelven tartotta. Legyen e helyen is elismerés szavazva a derek lelkésznek. — Sok ily érzelmi lelkész adjon Isten az állami iskoláknak, s panasz helyett csak dícséret leendő osztályrészek.

A román növendékek 1/4 része jól beszéli a magyar nyelvet, a többi is ha nem beszéli, de érteni érti, mi a lefolyt vizsgák alatt tapasztalható volt.

A lefolyt tanévben mint nevezetes mozzanatot fel kell említenem, hogy karácsony szombatján a t. közönség egy szép karácsonyat állított fel növendékeink számára, mely alkalommal kiosztott ruhá-, könyv-, írószerek és etelmeinkben 60 frton felüli érték.

Az iskolai „Nepkönyvtár” jelenleg 290 kötet művel rendelkezik.

A zárúnnepélyen a szorgalmas és jó magaviseletű növendékek között kiosztott 20 drb 1 frtos tallér s több tankönyv s az alvinezi „Magtár-egylet” által adott 3 drb részlet könyv.

Székely Lehel.

TANÜGY.

— Kimutatás azon ifjakról, kik a Bethlen-főtanodában az 1884-85. tanév zárúnnepélye alkalmával jutalmakat nyertek. —

Ugy hisszük, kedves szolgálatot teszünk lapunk t. olvasóinak, ha közöljük a Bethlen-főtanoda azon derék, törekvő ifjainak névsorát, kik a böles előjáróság és a kegyes alapítók által az önmunkásság felébresztése végett kitűzött pályadíjakért szállottak vala nemes versenyre és nyertek győzelmi babért. Ime a nyertesek: Kiss Sándor IV. és Csikány János III-ad éves theologusok theologiai, Józsa Zsigmond III. th. bölesészeti, Szécsi Ferencz I. th. héber nyelvtani, Ferencz István III. th. jogtörténelmi, Elleud József VIII. gym. és Garda Kálmán VII. g. latin irodalmi, Kovács Árpád 8. gym. és Jánosi Zoltán I. theol. vegytani, Garda János VIII. g. természettani, Dózsa József V. g. és Pap Mihály V. g. görög nyelvtani, Sajtos Károly V. g. és László József V. g. rajz, Zaida Arnold. Szöcs Mózes és Murgeo László írás. Benedek Árpád zeneelméleti pályamunkáikkal.

Kiss Sándor IV-ed, Csomor István II-ed th. mint emines deákok, Szabó Lajos VII., Ignác László VI., Dózsa József V. g. mint emines tanulók, szintugy Szász Béla, Karácsony István VIII. g. és Garda Kálmán VII. g., Sajtos Károly V. g. és Miklósi Árpád VI. g. mint legjobb tornászok.

Az ifjusági önképző körben kitűzött jutalmakat nyertek: Garda Kálmán 4 aranyat estétikai dolgozatával, Damó István az önképző körben év folytán kifejtett szorgalmáért 2 aranyat, Kiss Albert 1 aranyat szavalatáért.

A theologiai önképző körben nyertek: Kiss Sándor VI. th., Benedek Árpád IV. theol. 1—1 aranyat egyházi szónoklatukért.

A néptanító képzőben mint legjobb tanulók jutalmat nyertek Csiki Béla 3. Kövér János 2. Kiss József 1. évesek.

Az V-ik gym. osztályosok számára a görög nyelvtani pályázatra az egyik díjat I. császári aranyat nt. Tókos Sándor esperes urnak köszöni a főtanoda előjárósága.

A nagyhirű Jabloneczay-stipendiumra — évenként 80—80 frt — a Bethlen-főiskola I. gym. osztály növendékei június hó 26-án az ev. ref. templomban tartott szavazás alkalmával Molnár Lajos és Vásárhelyi Lajos tanuló-társaikat választották meg nagy szótöbbséggel.

— A nagyenyedi polgári fiu- és leányiskola zárúvizsgálója. —

A polgári fiu- és leányiskola 1884—85. évi zárúvizsgálatai június 24. 25. és 26-án tartott meg a régi városház nagytermében, kir. tanfelügyelő nagyságos Gáspár János, tiszt. dr. Bartók György és ifj. Gáspár János iskolaszéki tag urak vezetése mellett, iskolaszéki elnök tek. Kovács Gyula polgármester ur hivatalos teendőiben távol lévén. A vizsgálatok folytán közszemlére voltak kitéve a rajz- és női kézmunkák, melyek hasznosságuk és izléses voltuknál fogva a növendékek dícséretére váltak be mennyiségileg is, tekintve azt, hogy január végéig készített minden munkájuk a kiállításra lettek beküldve.

A zárúnnepély június 26. án d. u. 4 órakor tartott meg, versenyszavaltat (ily sorban: Papp Lenke II. oszt.,

Löte Piroska I. oszt., Makkai Nelli I. oszt., Orbán Juliska IV. oszt., Schiller Mari III. oszt., Makkai Margit IV. oszt., Márton Anna IV. oszt.) és jutalmak kiosztásával kapcsolatosan.

Könyv-jutalmat nyert 12 kitűnő és jeles oszt. fiu és 21 leánytanuló.

Pénz-jutalmat (osztóndij) nyertek a következő tanulók: Márton Anna IV. o., mint a számból kitűnő 1 drb császári arany (Kovrig Tivadarné-féle osztóndij), dícsérettel tüntetettek ki: Orbán Juliska és Makkai Margit IV. oszt. A magyar történelemből Kovrig Tivadarné-féle száz forint osztóndij kamatja 5 frt 49 kr két kitűnő: Orbán Juliska és Makkai Margit IV. oszt. között osztott meg, mintán a tanítótestület által nevezett kamat 2 drb 10 frankos arany beszerezhetése végett azt kiegészítette; dícsérettel, tüntetettek ki: Márton Anna és Bartha Mari IV. oszt., Molnár Mihály I. oszt. 2 frt, Dobai Zoltán előkészítő oszt. 1 frt (dr. Bartók György-féle osztóndij); Zilahi Gyula II. oszt. 2 frt tek. Munkácsi Zsigmond ur adományából a szám és mértanból; tek. ifj. Gáspár János ur 5 frt adományából Bartha Mari és Radivó Emma VI. o. 1—1 frt a fehérenemű varrásban kitűnők; a szaktanító ajándékából a kézi munkában tett szép előhaladásért: Márton Anna, Orbán Juliska VI. o., Fodor Ilona I. o. 1—1 tallér. A rajzból legkitűnőbb tanulók: Márton Anna IV. oszt. 2 tallér (ifj. Gáspár János ur adományából), a szaktanító adományából: Orbán Juliska és Radivó Emma 2—2 tallér, (egy esatoltott a nagyenyedi dalkör adományából.)

A nagyenyedi dalkör 10 egy frtos tallér adományából mint minden tekintetben legkitűnőbb énekesek 1—1 tallért nyertek: Kiss Károly II. o., Szöllösi József II. o., Radivó Emma IV. o., Fehér Erzsébet II. o. ugyanebből, mint szegény jó tanulók egy-egy tallért nyertek: Bakó Károly I. o., Szilágyi József II. o. Három tallér két legjobb szavalónak határozottat kiosztatni.

Kueserzán Gusztáv a magyar nyelvtanban tett szép előmenetelért tek. ifj. Gáspár János ur által egy tallérral tüntetett ki.

Hét versenyszavalo lévén két (első két tallér, 2-ik 1 tallér) díjra, az első két tallért a bíráló bizottság (kir. tanfelügyelő ur elnöksége alatt) Papp Lenke II. o. ítélte; a 2-ik egy tallérra 3 szavalo egyenlo szavazatot nyervén, kir. tanfelügyelő Gáspár János és tiszt. dr. Bartók György urak által egy-egy tallérral 3-ra egészítették ki: Makkai Margit, Márton Anna IV. o. és Makkai Nelli I. o. egy-egy tallért nyertek, mint jó szavalók.

Szép jeleség adta elő magát a jutalmazások folytán. Ugyanis több növendék: Makkai Margit IV. o., Márton Anna IV. o., Orbán Juliska IV. o., Radivó Emma IV. o. egy-egy frtot, Bartha Mari IV., Makkai Nelli I. o. 50—50 krt ajánlottak fel a részökbe jutott pénzjutalomból az erd. magyar közművelődési egylet alapja javára. E nemes önkéntes adakozás a kedves növendékek szép lelkeről tanuskodik, dícséretükre válik. A kegyes adakozók szorgalomra ösztönző adományaikért fogadják itt e helyen is a tanítótestület nevében hálás köszönetünket.

Az igazgatóság.

— Az enyedi ref. egyházközség elemi leányiskolájának zárúvizsgálója. —

A nagyenyedi ref. egyházközség elemi leányiskolájának évi zárúvizsgálója Szilágyi Farkas lelkész, mint iskolai felügyelő felügyelete alatt folyó évi június 28-ának délutáni óráiban ment véghez a ref. templomban nagy és díszes közönség jelenlétében. — Gyönyörűség volt a kezdő tanulók élénk és értelmes feleleteiket végig hallgatni, kik Málnási Lajos rendez- és Csiki Béla segéd-tanítók vezetése mellett a kezdet nehézségeivel dícséretesen küzdöttek meg a lejárt iskolai évben. Ezen vizsga alkalmával növendékeink a zsolnári énekek egyrészének megtanulásában és élénkítésében tett örveudetes előrehaladásukat is bemutatták.

Vizsga végeztével mintegy 60 növendék között jutalomkönyvek osztattak ki, melyek az egyház közpénztára költségén szereztettek be, minek megtörténte után az iskolai év itt is bezárult s a vizsgázott kiesinyek vidám zajjal hazaszéledtek — élvezni a két havi szünetű üdítő nyugalomát.

Egy jelenvölt.

CSARNOK.

Szemelvények

Dr. Smollett „Humphry Clinker” ez. regényéből.

— Angolból Dr. M. —

(Folytatás)

Ekkor aztán másodikban tértünk nyugalomra s nagybátyám felmenetele előtt betért Lismahaghoz a zöld szobába és úgy a lelkére beszélt, hogy reggel, mikor a társalgóban összejöttünk, egészen le volt csillapodva. — Nyájason fogadta a báró engedelmességét, ezt kinyilvánítá, hogy örvend rajta, ha — amint veszi észre — a társaság mulattatására maga is befolyhatott.

Tamási báró jóízűen nevelte szorított vele kezét s egy szippantás burnottot kért föle a teljes kibékülés jelölül. A hadnagy mellényzsebébe nyulva, egyszerű honi tubákos pixise helyett igen csinos arany burnot-szelenczét vont ki, de mihelyt rápillantott, azonnal felszóllt:

— Itt valami tévedés történt.

— Világért se tévedés — felelt a báró, — a becsületes csere nem lopás. Tegye meg nekem hadnagy ur azt a szivességet, hogy emlékebe átgengdi tubákos pixisét.

— Ezer örömmel, báró — szolt a hadnagy, — de ezt a szelenczét teljességgel el nem fogadhatom. Ugy veszi ki magát, mintha jóvá akarna tenni olyasmit, mi büntényhez hasonlít a becsület törvénykönyvében. Aztán ettől eltekintve azt sem tudhatom, hogy ez ajándékot nem követi-e nyomon egy második megróválás is? s úgy gondolom, hogy nem igen lenne kedvem másodsor is szünpadra lépni; mivel én részemről átalom szabadon gazdálkodni az ön zsebeiben, kérem tegye el saját kezével szelenczéjét.

Igy szolt kissé mogorván, miközben visszaadta a bárónak a szelenczét, ki azt némi zavarral vette vissza s maga is visszaadta az egyszerű pixist, melyet csupán cserében ohajtott volna megtartani.

E tárgyalás majdnem komor bélyeget nyomott a társalgásra, mikor nagybátyám megjegyezte, hogy Frogmore bíró nem mutatta magát sem az éjjeli riadalomkor, sem a reggeli általános összejövetelen. — A báró a mint a Frogmore nevet hallotta, felkiáltott:

— Az ám! a bíró kiment a fejemből. Kérem doktor, menjen utánna s hozza elé odújából.

Aztán addig elkaczagott, míg az oldala megfájult belé s azt mondta, hogy mindjárt megmutatja a hadnagy urnak, hogy a vendégek mulattatására színrehozott drámában nem csak ő szerepelt. A mi az éjjeli zajongást illeti, ez nem zavarhatta a bírót, kit számdékosan az éptület legtávolabbi s a lóvás-futástól félreeső részébe szállásoltak, s ráadásul jó adag opiummal elaltattak.

Néhány percz mulva bevezették bíró uramat hálósipkásan s pongyola reggeli öltözékben, ki egész uton ide-oda lobálta fejét s keservesen nyöszörgött.

— Az isten szerelméért! mi lelte önt Frogmore szomszéd? — kérde a báró. — Olyan az arca, mintha sirból kelt volna ki! Fektessék a pamlagra. Szegény jó ember! Szent isten ne hagyj el! Mi baja lehet, hogy olyan halvány, olyan sárga s annyira puffadt?

— Oh jaj, Tamás báró! — szolt a bíró — azt hiszem, hogy végem van! A szarvasgomba, mit asztalánál ettem, jól bedolgozott nekém. Oh jaj, jaj! . . .

— Mentsen isten! — monda a báró. — Ne hagyja úgy el magát, jó ember! Mondja csak, hogy érzi a hasát?

A bíró nem felelt erre a kérdésre, hanem szöthuzván hálóköntösét, észre vetette, hogy mellénye nem éri be a hasát s legalább öt hüvelykkel szűkebb, mint kellene.

— Uram ne hagyj el! — kiáltott fel a báró, — mily szivrendítő látvány! Soha sem láttam így felpuffadni valakit, csak mikor vagy meg volt már halva, vagy egészen halálra vált. Doktor! hát semmit sem tehet e szegény ember megmentésére?

— Nem hiszem merőben reménytelennek az esetet, — felelé a sebész — de mégis ajánlanám Frogmore urnak, hogy sietőleg rendezze minden ügyét, hívasson papot, ki könyörögjön mellette, míg én esőrért s hánytatót készítek.

A bíró bádogyadt szemeit forgatva, nagy hévvel sohajtozott. „Uram irgalmaz nekünk! Jezusom könyörülj rajtunk!” — aztán az istenre kérte a sebészt, hogy ugyan csak siessen.

— A mi világi ügyeimet illeti, — szolt — azok mind rendben vannak, kivéve egy zálogos jószágot, mely örököseimnek marad. De lelkem, szegény lelkem! mi lesz szegény lelkemmel, mivel oly nyomorult bűnös vagyok!

— Nő nő, csak nyugtassa meg magát szegény ember, — vágott közbe a báró — gondolja meg, hogy az isteni kegyelem véghetetlen, lelkiismeretét nem nyugtalaníthatják nyomasztó bűnök, hacsak az ördög keze nincs a dolokban.

— Ne emlegesse az ördödöt! — kérte a megrémült Frogmore — a világ nem is tudja, mennyi bűnért kell majd számot adnom! Oh barátom, én ravasz voltam, nagyon ravasz, menő ravasz. — Küldjön haladéktalanul a papért s fektessen ágyba, mert én a másvilágba utazom.

Felemelték ezután a pamlagról s két szolgálta szobájába vezette; de mielőtt a társalgóból kiment, megkérte a társaságot, hogy imádkozzanak érte.

— Vegyenek példát rólam, — így szolt — ki élttem delén váratlanul taroltatom le, hasonlóan a mezei virághoz; önnök pedig, Tamás báró, bocssáson meg az uristen, a miért eltúrte, hogy asztalánál efféle mérges gamatot tálaljanak fel a vendégeknek!

(Folytatása köv.)

VEGYES HIREK.

— A Kovács Gyula polgármester kezei között levő 724. számú gyűjtőívén az erdélyrészi magyar kultur egylet részére Nagy-Enyeden tagokul ujabban aláíratkoztak: Dező Zeigmond városi erdész 100 frttal alapító tag, Vincez Dániel tanár, Tana Gyula adószámíztizt, Lázár Károly zsemlés 10—10 frttal rendes tagok; Seprényi János timár. Király Albert könyvkötő. Rapács Romeo m. kir. adófelügyelő fogalmazó, Neumann Géza kereskedő 6 évre 2—2 frttal. — Nagy-Enydről az erdélyrészi Köz-

művelődési Egylet tagjai sorába, különböző izeken, ezideig aláíratkoztak összesen 117-en. Ebből 8 alapító tag 100 forinttal, 1 rendes tag évi 5 frttal, 1 rendes tag 6 évre 15 frttal, 70 rendes tag 10-10 frttal, 37 szintén rendes tag 6 évig fizetendő 2-2 frttal. Aláíratott tehát tisztán enyedi polgárok által ezideig — a város és a Bethlen-főtanoda által aláírt 5-5 száz frtot ide nem számítva — összesen 1989 forint. A taggyűjtés még mindig folyamatban van.

Az első felév leteltével tisztelettel felhívjuk lapunk t. előfizetőit és pártolóit, miszerint úgy a lejárt időre, valamint a beállott negyedévre is 1-1 frttal az előfizetési díjakat mielőbb beküldeni sziveskedjenek.

— **Lőnhart Ferencz** r. cath. püspök 500, Hajnald Lajos kálozai érsek 1000 frttal lépett a közművelődési egylet alapítói sorába.

— **Özv. dr. Donogány Jakabné** ő nagysága lapunk ivén 100 forinttal a „Közművelődési Egylet” alapító tagja lett.

— **Szilveszter Domokos** vizaknai ev. ref. lelkész e hó 2-án Nagy-Szebenben nagyszámú díszes közönség jelenlétében tartotta meg esküvőjét Benedek Irma kisasszonnyal. Nagyban emelte az ünnepély fényét Szász Domokos ev. ref. püspök ki az esketést személyesen végezte s ez alkalommal a nagyszombati ev. ref. hitközség ügyei felett is vizsgálatot tett.

— **Becses forintok.** A helybeli polgári iskola zár-ünnepélye alkalmával a jutalmak kiosztása folytán néhány növendék lelkében egy szép gondolat fogamzott meg és öltött testet. — Ugyanis a nyert csekély pénztalomból Makkai Margit IV. oszt., Márton Anna IV. o., Orbán Juliska IV. o., Radivó Emma IV. o. egy-egy frtot, Bartha Mari IV. o. és Makkai Nelli I. o. 50-50 krt. összesen 5 forintot ajánlottak fel az erdélyi magyar Közművelődési Egylet alapjára, mely összeg a „Közédek” szerkesztőségéhez, mint a megnevezett növendékek adománya, le is tétetett. — Ezek igazán becses forintok, mert a szorgalmas növendékek jutalompenzéiből kerültek össze és tétettek le egy hazafias cél oltárára. Sok ilyen szorgalmas és hazafias növendéket a hazának!

— **A Bethlen-főtanodában** a szóbeli érettségi vizsgálat jun. hó 29 és 30-án folyt le nsgs Csató János algonok elnökle alatt és egyetemi tanár nsgs Szabó Károly miniszteri biztos jelenlétében. Jelentkezett 27 tanuló, szóbel vizsgálatra becsátattott 23, kik mindnyájan sikerrel tettek le az t.

— **Vihar krónika.** A közelebbi napok majd mindenikén szokatlan erejű viharok vonultak át megyénk különböző részei felett. — A szerdai minden feltűnő előjel nélkül kitört vihart erős menykőcsapások jellemezték s ezek egyike a lőrinczrévi határon három tehenet agyonütött s egyet megbénított. Erős jégverés nyomai láthatók az o-esesztrévi és karácsonfalvi határokon, s mint halljuk, Borbándon és Karnán is jelentékenyek a jégkarak. — Enyeden s egyebütt is derékvastagságu fákat döntött le vagy facsart ki tövestől a forgószél. — Hasonló károkról értesülünk Zalathna vidékéről is.

— **Vizaknai fürdő.** A vizaknai szép sóstavak be rendezésének ügye örvendetes lendületet vett. A szakbizottság Várad kir. tanácsos s az erdélyi kincstár jószágok igazgatójának elnökle alatt a megyei alispán és főorvos, a városi polgármester, Kremniczki bányaanyag, több szakközeg s fürdővendég meleg érdeklődése mellett öt évre megállapította a halaszthatatlan javítások, új építkezések s befásítás sorrendjét. A város és megye is a legmelegebben támogatja a kincstár kezdeményezését, s így a fürdő az áldozatkész város érdekében s a fürdőközöngé hasznára s gyönyörűségére a legszebbet remélhetjük. Jelenleg már 300-ra megy az állandó fürdővendégek száma. A kedvező vasuti közlekedés mellett szebb napokon százként jönnek Nagyszombából oly vendégek, kik fürdés után a közelebbi vonattal visszatartatnak.

— **Lapunk mult számában** a „Gyulaféhérvári Közöngé” nyomán egy ártatlan megjegyzést tettünk, mire a hozzánk beküldött helyreigazító sorokat — térszűke miatt — a jövő számban közöljük.

— **Egy 12-14 éves fiu,** ki jól írni és olvasni tud, azonnal felvétetik mint gyakornok Wokál János könyvnyomdájában.

KÖZGAZDASÁG.

Gyapjuteremelés és gyapjumosás.

(Vége)

A gyár közel az osztrák-magyar államvasut pályaudvarához (V. Kárpát-utca 9. sz.) a legújabb műtani készülékekkel van felszerelve évenkénti 100,000 métermáza mosatási képességgel, úgy hogy bármely gyapjumennyiséget — ha csak valami közbe nem jön — a beérkezéstől

2-4 hét alatt megmoshat. A társaság, mint ezime mutatja, nemcsak az általa mosott gyapju eladását eszközli, hanem mindennemű hátonmosott és timárgyapjút bizományi eladásra is elvállal s azok eladását kiterjedt összeköttetéseivel fogva a leggyorsabban teljesíti. Azon számos kedvezmények közül, melyeket az intézet hazai gyapjuteremelés fokozása szempontjából ügyfeleiknek nyújt, kiemelem a következőket: A nála raktározott gyapjuert sem raktározási díjat, sem biztosítási illetéket nem számít; a 100 kilónként 5-7 frtban megállapított mosatási díjat nagyobb mennyiségűknél tetemesen leszállítja; eladási díj gyanánt csupán 1%-ot s esetleg 1/2 százalék alkuszdíjt számít fel; a mosatlan gyapju számára kölesön zsákokat díj nélkül, s a mosott gyapjuak tiszta zsákokat oleső áron enged át s végül — a mi legfontosabb — a nála beraktározott gyapjura mérsékelt kamatláb mellett elélegképpen a becsérték 3/4-át adja, miáltal a termelő esetleges pénzüszükség idején nem kénytelen gyapjút bármi áron eladni, hanem bevárhatja az eladás legkedvezőbb időpontját.

Az intézethez alapításától a mult 1884. év végeig termelők és kereskedők részéről gyári mosásra 17.430.336 kiló zsirban nyírott gyapju s 4.200.494 kiló hátonmosott és kizárólag bizományi eladás czéljából 3.286.978 kiló hátonmosott és timárgyapju küldetett be. A mosásra beküldött mennyiségéből 6.848.075 kiló tiszta gyapjút nyertek, melynek nagyobb részét, a tulajdonosok teljes megelégedésére, bizományilag eladták s érte 14.501.755 frtot vettek be. Hogy a gyár mily kitűnő tiszta zsirmentes mosatást szolgáltat, azt a birtokában levő, legelső hazai gazdasági egyletektől uradalmaktól és termelőktől eredő, százakat meghaladó elismerő levelek eléggé igazolják.

A kiállítás-on a gyár terményei: nevezetesen mosatlan zsiros és mosott főhéher gyapju műgyapju (Shoddy), mely angol teli szövetek (utánzatok), szőnyegek s egyéb ilyenmü czikkeek előállítására használtatik s végül a gyapju mosásakor ülepedett sárból nyert hamuszir s mezőgazdasági csarnokban, disz-sekrecyában vannak elhelyezve. Mint mindezekből látható, a gyári mosatás jobb és tetemesen előnyösebb is a házinál, amit már termelőink nagy része be is látott s a kiállítási gyapjuk legmagyobb rész a társulat gyárában mosattak. Par év óta magam is itt mosatom gyapjuimat s munkájával és eladási közvetítésével annyira meg vagyok elégedve, hogy e gyárat minden juhtenyésztő gazdatársamnak a legjobb lelkiismerettel és legmelegebben ajánlhatom.

Ikldy I.,
okl. gazda.

* **Fontos a borkezelőknek.** Balló Mátyás fővárosi vegyész-tanár általa feltalált s Hydrothermaus-nak elnevezett készülék mutatott be a magyar Akadémiának, mellyel a Pasteur feltalálása szerinti borhevités igen csekély fáradsággal s a legpontosabban eszközölhető a nélkül, hogy a bort a hordóval kijvenni s ez által csirgombák behatolásának kitenni szükségessé lenne. Ugyanezen készülék némi módosítással igen kényelmes, de azért az eddiginél sokkal tökéletesebb szapulásra, s befőttes üvegek felforraltására is használható. A fontos készüléket a feltaláló utasítása szerin készítette Kugler, Budapest, Vörösmarty-utca 24. sz. Nagyobb bortermelek, gazdasági egyletek, tanintézetek igen jól tennék, ha e készüléket mielőbb megszerezvén, annak czélzertűségét a nagy közönség előtt is bemutatnák.

— **Piaci árjegyzék.** Nagy-Enyed, 1885. július 8-2-ről. Egy heotliter tisztabuzza 6 frt 25 kr, rozs 4 frt 75 kr, eley buza 5 frt 50 kr, törökbuza 4 frt 30 kr, zab 2 frt 75 kr. Egy kiló marhahus 40 kr, sertésahus 40 kr, borjúhús 36 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY

SZILÁGYI FARKAS — TÖRÖK BERTALAN

Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

Sz. 7239—1884.

tkvi

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság részéről közlé tétetik, hogy gróf Mikó Imre végrehajtató 156 frt 72 kr tőke, ennek 1881. évi június 29-ől járó 6% kamata 5 forint 45 kr költség követelésének kielégítése végett végrehajtást szenevő Gátya Irominé által képviselt Gátya Junon, Filon, György és Áron kis-korúaknak az ispanlaki 126 számú tjkvben A+ 1-2. rnz. a. foglalt fekvőségekre vonatkozó épülettulajdoni és térhasonlvezeti joga és az ispanlaki 127. sz. tjkvben A+ 1-5 rnz. alatt felvett fekvőségekre vonatkozó épülettulajdoni és térhasonlvezeti jogával együtt 338, illetőleg 1069 forint, összesen 1390 frt megállapított kikiáltási árban Ispanlaka község előjárósági helyiségében 1885. évi július hó 14-én délelőtt 9 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladatnak.

Venni szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t. cz. 42. §. jelzett árfolyammal számított, óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételár pedig vásárló az árverezés jogerőre jutása után 30 nap alatt köteles a feltételekben megnevezett kir. adó-, mint letéti hivatalhoz lefizetni.

Különb az árverés megállapított feltételei alólirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és Ispanlaka község előjáróságánál megtekinthetők.

A kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóságtól.
Nagy-Enyeden, 1885. febr. 17-én.

Ny. Wokál János gyorsajtóján Nagy-Enyeden.

Sz. 7241—1884.

tkvi

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság részéről közlé tétetik, hogy gróf Mikó Imre végrehajtató 152 frt 20 kr tőke, ennek 1881. évi június 29-ől járó 6% kamata 5 frt 65 kr addigi költség követelésének kielégítése végett végrehajtást szenevő Gátya Irominé által képviselt Gátya Junon, Filon, György és Áron kis-korúaknak az ispanlaki 201 számú tjkvben A+ 1-4 rendszám 345/1, 345/2, 730, 775, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1170 helyrajzi szám alatti fekvőségek alperest illeő épületek tulajdoni és térhasonlvezeti jogára 737 frt megállapított kikiáltási árban Ispanlaka község előjárósági helyiségében 1885. évi július hó 13-án délelőtt 9 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladatnak.

Venni szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t. cz. 42. §. jelzett árfolyammal számított, óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételár pedig vásárló az árverezés jogerőre jutása után 30 nap alatt köteles a feltételekben megnevezett kir. adó-, mint letéti hivatalhoz lefizetni.

Különb az árverés megállapított feltételei alólirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és Ispanlaka község előjárósági helyiségében megtekinthetők.

A kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóságtól.
Nagy-Enyeden, 1885. febr. 28-án.

Sz. 7242—1884.

tkvi

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság részéről közlé tétetik, hogy gróf Mikó Imre végrehajtató 80 frt 3 kr tőke, ennek 1881. évi jun. 29-ől járó 6% kamata 5 frt 45 kr költség követelésének kielégítése végett végrehajtást szenevő Zsurz Juvon az Alexiának az ispanlaki 200 számú telekjegyzőkönyvben A+ 1-5 rendszám alatt felvett fekvőségekre vonatkozó épülettulajdoni és térhasonlvezeti joga és az ispanlaki 289 sz. tjkvben A+ 460 hr. sz. a. felvett fekvőségek illeő 1/20 jutalékhoz 717 forint megállapított kikiáltási árban Ispanlaka község előjárósági helyiségében 1885. évi július hó 15-én délelőtt 9 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladatnak.

Venni szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t. cz. 42. §. jelzett árfolyammal számított, óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételár pedig vásárló az árverezés jogerőre jutása után 30 nap alatt köteles a feltételekben megnevezett kir. adó-, mint letéti hivatalhoz lefizetni.

Különb az árverés megállapított feltételei alólirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt és Ispanlaka község előjáróságánál megtekinthetők.

A kir. járásbíróság, mint tkvi hatóságtól.
Nagy-Enyeden, 1885. febr. 16-án.

Árverezési hirdetmény.

A Bethlen-főiskola tulajdonát képező s a collegium szemszédságában előnyösen fekvő „Sisak” nevű vendéglő, valamint a Várszegutca külső sarkán levő fogadó jövő július hó 26-án gazdasági irodában tartandó nyilvános árverés útján a legtöbbet ígérőnek 1885. szeptember hó 29-étől kezdődőleg 3, esetleg 6 évre haszonbérbe fog adatni.

A kikiáltási ár az 1-re 505 frt, utóbbira 120 frt leszén. Árverezni szándékozók kötelesek lesznék a kikiáltási árnak megfelelő 10 frtyi összegét bánatpénzül letenni. A haszonbéri feltételek az igazgatósági irodában a hivatalos órák alatt naponta megtekinthetők.

Nagy-Enyeden, 1885. évi július hó 30-án.

1-3.

Az igazgatóság.

Sz. 436—885.

K. B.

Hirdetmény.

A nagyméltóságú közmunka- és közlekedési m. k. miniszterium 1885. május hó 24-én 13710. szám alatt kelt rendeletével a nagyenyedi patak szabályozás s az a felett létező vasuti hid újraépítése s az annak folytán szükséges földterületek kisiájítási árának megállapítása ügyében a tárgyalást elrendeltetvén, erről az érdekelt felek azon megjegyzéssel értesítettnek, hogy a tárgyalás folyó évi július hó 6-án és következő napjain minden nap délelőtt 9 órakor kezdődőleg Alsó-Fehérmegye alispáni hivatalánál fog megtartatni.

Alsófehérmegye alispánjától.

Nagy-Enyeden 1885. június hó 19-én.

CSATÓ JÁNOS,
kir. tanácsos alispán.

ELADÓ
5 drb jó tejelő bivaly

Háportonban

Gróf Busseul Henriknél.

1-3

Szerkesztői irodája
Nagy-Enyeden
A KIADÓHIVAT
hova
lap szellemi részét
közlekedések közt
Kiadóhivat
Wokál János könyvke-
hova
az előfizetők és a
bérmentesek küld-
Kéziratok nem adatk

Az erdélyi re-
között megzendült
sarló alatt meghajó
lászai s a föld né-
magukban rejtő ka-
zínket mindenfelé

Nem csak a
ban áldással ékes
égető hevében m-
napot késő estvéig,
ki most az is, ki
vetés után tartja

Az elsőt veze-
a nehéz és költsé-
ből megnyert áldás-
tos érdeke; — az
egyszerű, de lélek
in abban való g-
mely ünnepi pon-
bad természet na-
valami kimondhat-
sel tölti el a szer-

Az aratási id-
mindenkor; öröm
telemnek, hanem
a magasztos dolg-
áll s az alól magy-
vendetés benyom-
évi aratási idősza-

De a szív ö-
a számító értelem
Idei aratásu-
talán még a köz-
napokban folyton
vetéseinket nagy-
megszoritotta. Eh-
nagymely vidékeken
nagy viharok, a
titásai.

Jelen aratásu-
dáink aggodalom-
dalmukat a mind-
viszonyok, gazda-
helyzete nagyon
földmíveléssel fog-
buzatermelésből r-
vel gazdaságára
dezza, sok ezime
tartozásait rendez-
forrása kiapad, fi-
így a vagyoni bul-
mai napság náluk
dák száma, kik e-
ne éreznek.

Egyébiránt
sines most már g-
haszna, mert az
távolabbi világré-
buzatermény ver-
annyira alányom-
ját most már es-
arányban teljesség
Ehhez járul az is-
gabnakivételünk
nyíben a magya-
csak igen magas
ható, mely körül-
szintén csökkenti

Ily körülmé-
jában haszon, m-
mekit tisztesség
újabb gazdasági
hassa, ártatlan,
közösi kiadásait f-
aztán következik
dennap, hogy fő-
hanyatlak, pusztu-
gyarságunk, miv-
zépirtokosság le-